

T Ø N D E R I N G K I R K E G Å R D

UDVIKLINGSPLAN - MARTS 2017

Kirkegårdskort fra 1927. Hele den sydlige del er i brug, mens ca halvdelen af arealet mod nord anvendes til gravsteder. Gravsteds- og sti-strukturen fra dengang er stadig synlig.

Luftfoto fra 1954. Nord for kirken er mange gravsteder er nedlagt og erstattet af græs. Der var træer langs vest- og norddigerne

Nord for kirken

Status

Gravpladsbehov

Der er rigtig mange ledige områder og ledige gravsteder på kirkegården, pt. er der knap 30 aktive, traditionelle gravsteder samt nogle få gravsteder med liggende gravminder i græs samt anonyme grave. Da der går flere år imellem, at der bliver anvist nye gravsteder, da der kun er få begravelser på kirkegården, og da befolkningstallet er meget lavt, må det forventes, at der fremadrettet vil blive behov for endnu færre gravsteder.

Kirkegårdens udtryk

Det kirkelige anlæg er højt beliggende i et vidstrakt, åbent landbrugslandskab. Der er således indkig til kirken fra store afstande, og der er tilsvarende udsyn fra kirkegården, hvorfra man kan se adskillige kirker. Den særlige, frie og forblæste beliggenhed er en af kirkegårdens væsentlige karaktertræk.

Den nordlige del af kirkegården, som også er adgangs-område, fremstår karakterløs og noget gold med flade, tæt klippede græsarealer, brede grusstier og et område langs diget, hvor en stor samling gamle gravminder er opmagasineret på grus. Næsten alle aktive gravsteder ligger syd for kirken, og området fremtræder "affolket", da der er mange ledige gravsteder, felter af græs og et meget stort grusareal ved kirken.

Som helhed fremstår kirkegården usammenhængende, åben, uden særpræg og for "pæn" i forhold til det omkringliggende landskab.

2 "velkomstræer" markerer indgangen, f.eks. seljerøn

De bevaringsværdige gravminder placeres på hækafgrænsede "gravsteder" i bunddækkende beplantning

Stiens bredde reduceres til det, der er nødvendigt for færdselen, f.eks. 2 m. Hvis det er nødvendigt for kørsel med bil, kan græsset langs siderne af stien befæstes med en rodvenlig befæstelse

Omkring kirken: 80 cm perlegrus eller stenpikning

Læhegn suppleres med ammetræer af f.eks. el samt enkelte eg og ask

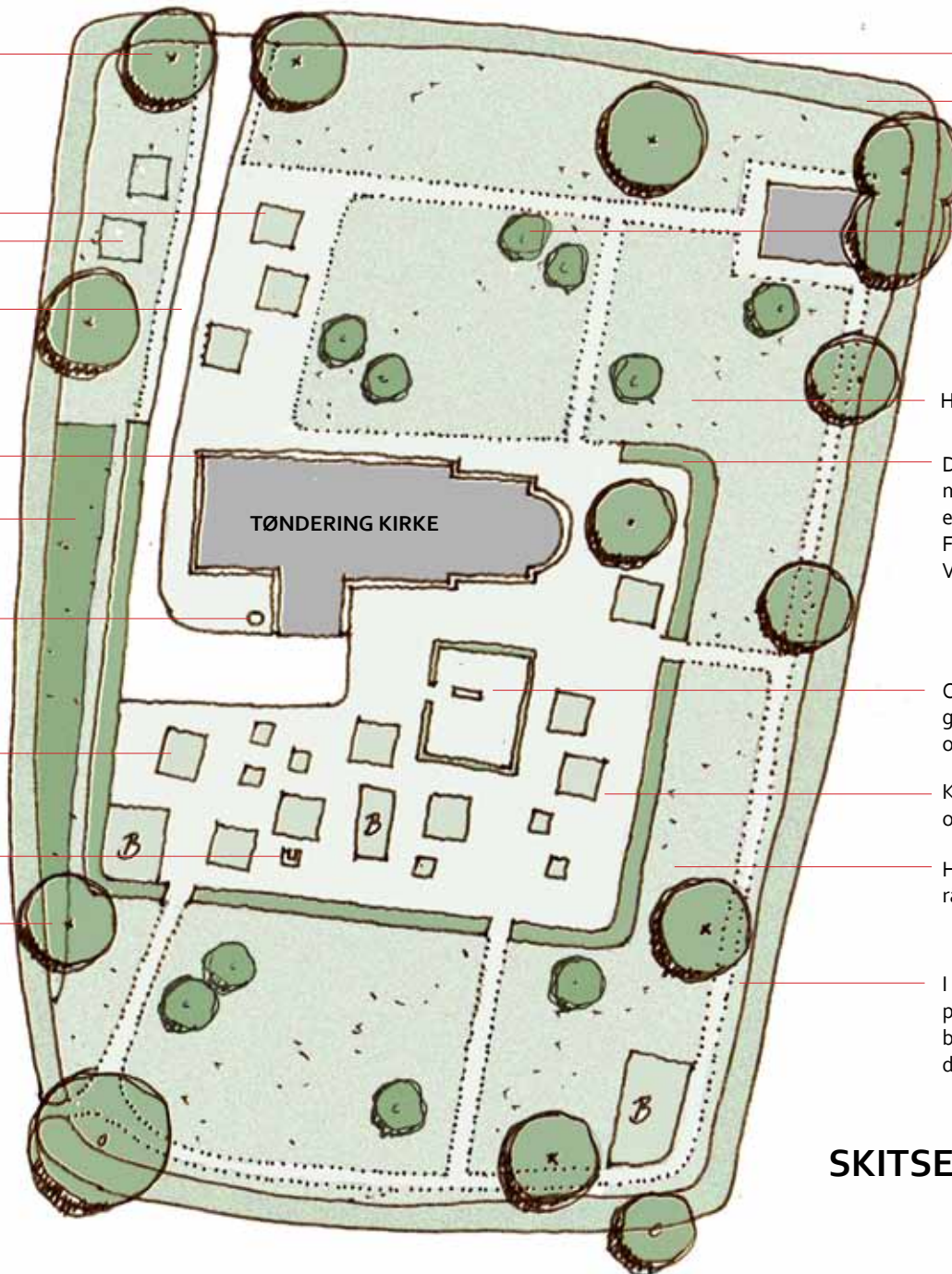
Offersten fra bronzealderen

Nye hækafgrænsede, traditionelle gravsteder og individuelle urnegravsteder med hæk omkring alle sider. Etableres i takt med, at der bliver behov for dem

Projektør, omgives på de tre sider af en lav, klippet takshæk

Enkelte nye træer langs diget, f.eks. seljerøn

B: Gravsteder med bevaringsværdige gravminder, ændres ikke. Tilplantes med bunddække, når de udløber

Yderside af dige mod vej restaureres

Hvor digekronen er stendækket fjernes de øverste sten. Der ifyldes muld. Græs samt indplantning af lave digeurter

Mindre, naturligt forekommende træer, f.eks. hvidtjørn

Højt græs

Det fremtidige aktive gravstedsområde markeres af en 1,5 til 2 meter bred hæk eller en tæt buskbeplantning i højde med diget. F.eks. groft klippet taks eller klitroser 'Paula Vapelle'

Område med anonyme gravsteder og gravsteder med liggende gravminder i græs omgives af en ca 60-80 cm høj hæk af taks

Klippet græs indenfor det aktive gravstedsområde samt på enkelte stier

Højt græs udenfor det aktive gravstedsområde

I en bredde af ca 0,5 m langs digefoden indplantes digeplanter som fingerbøl, kongelys bregner. Denne zone klippes i vinterperioden

SKITSE TIL UDVIKLINGSPLAN

MÅL 1:500

Den naturprægede del. Højt græs med en rig urtevegetation på den nordøstlige del af Sneum Kirkegård, udviklet over mange år

Den haveprægede del. Hækafgrænsede gravsteder ligger frit i græsset. Græsset er ikke tæt klippet. Råbjerg Kirkegård 1994

Udviklingsplan

Hovedidé

Planens hovedidé er, at kirkegården som helhed skal være grøn og med et naturpræget, "råt" og samtidig sanseligt udtryk, der harmonerer med det omgivende landskab samtidig med at det vidstrakte ud- og indsyn fastholdes.

En anden hovedidé er at koncentrere et lille aktivt gravstedsområde med et mere havepræget udtryk lige syd for kirken.

På sigt vil forslaget medføre en reduktion af driftsomkostningerne

Den "indre", haveprægede del

Det aktive gravstedsområde afgrænses af en bred, groft klippet hæk af taks eller en bræmme af fritvoksende buske (f.eks. klitrosen 'Paula Vapelle'), der skal have en højde som diget. Afgrænsningen tjener samtidig til at afgrænse den haveprægede del fra den naturprægede del og til at definere et mere fortættet rum omkring kirkens indgang.

Fremtidige nye gravsteder placeres frit i den klippede græsflade. Området med anonyme gravsteder og gravsteder med liggende gravminder i græs omgives af en lav hæk.

Græsset må gerne blive lidt højere end i dag, så småplanter som ærenpris, bellis o.l. kan indfinde sig.

Den "ydre", naturprægede del

Forbilledet for områdets karakter er 17-1800 tallets græsklædte kirkegårde, som havde karakter af eng eller overdrev.

Græsarealerne udvikles henimod at få karakter af eng eller

overdrev. I de første mange år vil de fremstå som højt græs, men efterhånden som jorden udpines fordi det afklippede materiale fjernes og græsset klippes efter frøsætning, vil der udvikle sig en naturlig urtevegetation i græsset. Evt. kan der indplantes lokale, naturligt forekommende urter. I det høje græs lægges store mængder blomsterløg, f.eks. scilla, snepryd og vintergæk. Der klippes stier i det høje græs.

Der må gerne indfinde sig mindre, selvsåede buske, f.eks. lave pil eller lave, vilde roser, som vil øge variationen.

En zone på ca en halv meter langs digerne udvikles henimod et udtryk som på Nautrup og Thorsted kirkegårde, hvor gamle digeplanter som fingerbøl, kongelys og bregner for lov at vokse. Det foreslås at indplante disse planter for at fremme processen. Kronen på digerne tilføres frodighed ved at fjerne de øverste sten de steder, hvor diget er stendækket, ifylde muld og så græs.

Træer

For at forankre det kirkelige anlæg i landskabet og for at styrke årstidsvariation og perspektiv plantes enkelte nye træer af f.eks. seljerøn langs digerne. Endvidere plantes grupper af hvidtjørn for at give karakter og en menneskelig skala.

Læhegnet, som er nødvendigt forstærkes ved at indplante ammetræer af f.eks. el samt enkelte eg og ask.

Gl. gravminder

Den store samling af gamle gravminder sorteres, så det kun er de 16 gravminder, der er udpeget som bevaringsværdige, der bliver på kirkegården. Disse placeres i en bunddækkende beplantning på 4-5 hækafgrænsede "gravsteder" langs hovedstien. Bevaringsværdige gravminder, der står på gravsted flyttes ikke.

Fingerbøl, Digitalis

Digerne i Thorsted (øverst) og i Nautrup kan danne forbillede med deres vegetation af digeplanter langs bunden og højt græs på kronen

Forbilleder, den naturprægede del

Maleri af Karup Kirke 1894

Eng. Fur

Overdrev

Blomstereng med klippet sti

Den naturprægede del

Forårsløg i det høje græs og langs digerene

Felt med højt græs på sydsiden af Gammel Sogn Kirkegård

Den haveprægede del

Bred hæk af ujævnt klippet taks. Åbyhøj Kirkegård

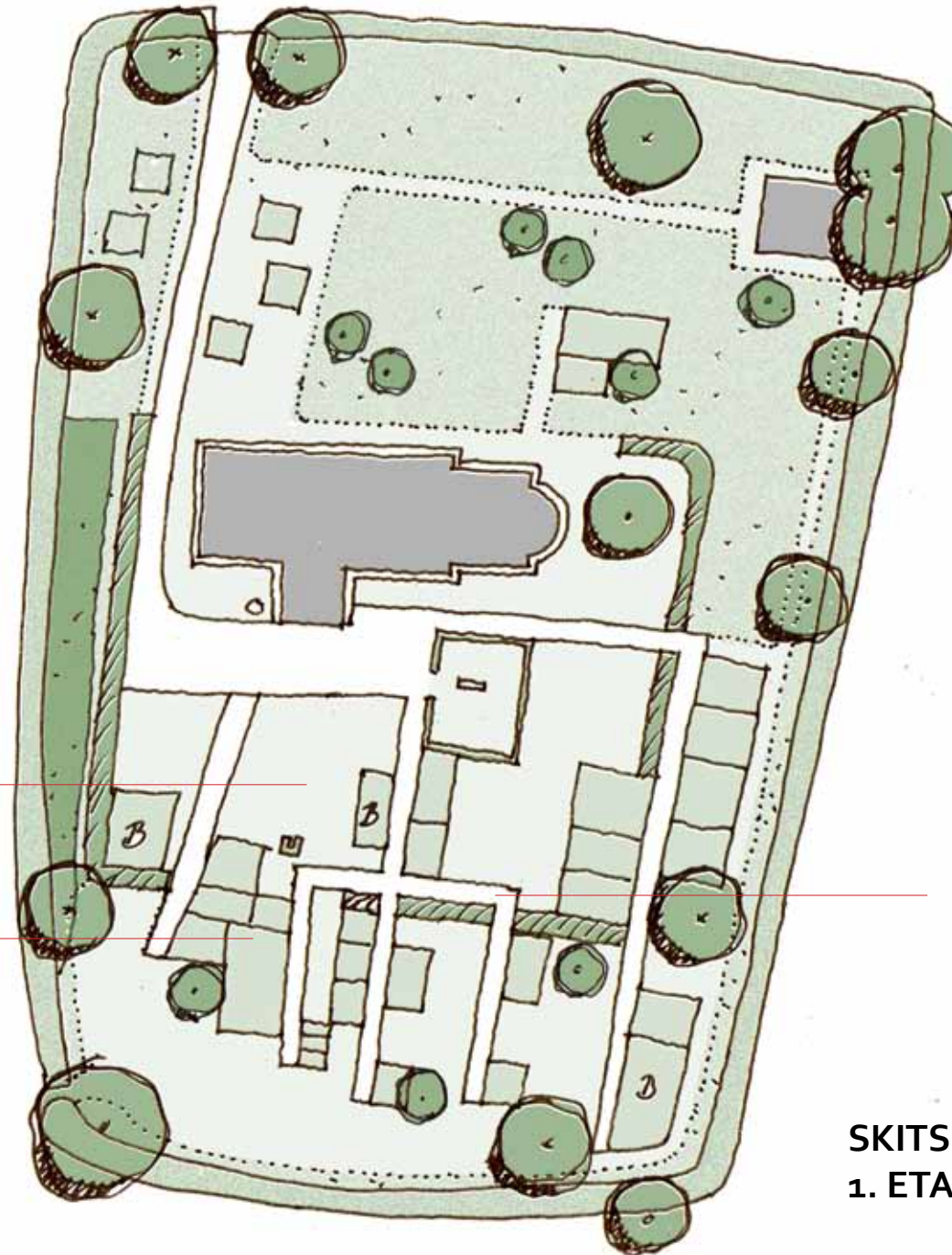
Klitrose, *Rosa pimpinellifolia* - selve arten, som findes i naturen

Som afgrænsende "hæk" i stedet for selve arten anbefales:
Rose Paula Vapelle (klitrose/pimpinellifolia-type).
ca. 1 m høj. Meget småløvet, kan klippes lidt til i formen.
Blomstrer marts til frost, flødefarvet, tåler vinter godt, meget hårdfør

Rose Ritausma kan evt. plantes frit i græsset. Røgen Kirkegård

Alle ledige gravsteder fjernes og omlægges til græs

Alle nuværende gravsteder kan forlænges så længe gravsedejereren ønsker det. Når et gravsted nedlægges, omlægges arealet til græs, og i takt hermed omlægges grusstierne til græs. Når der kun er få, aktive gravsteder tilbage udenfor det fremtidige, aktive gravstedsområde ændres det klippede græs til højt græs. F.eks. med en klippet sti frem til og rundt om de tilbageværende gravsteder

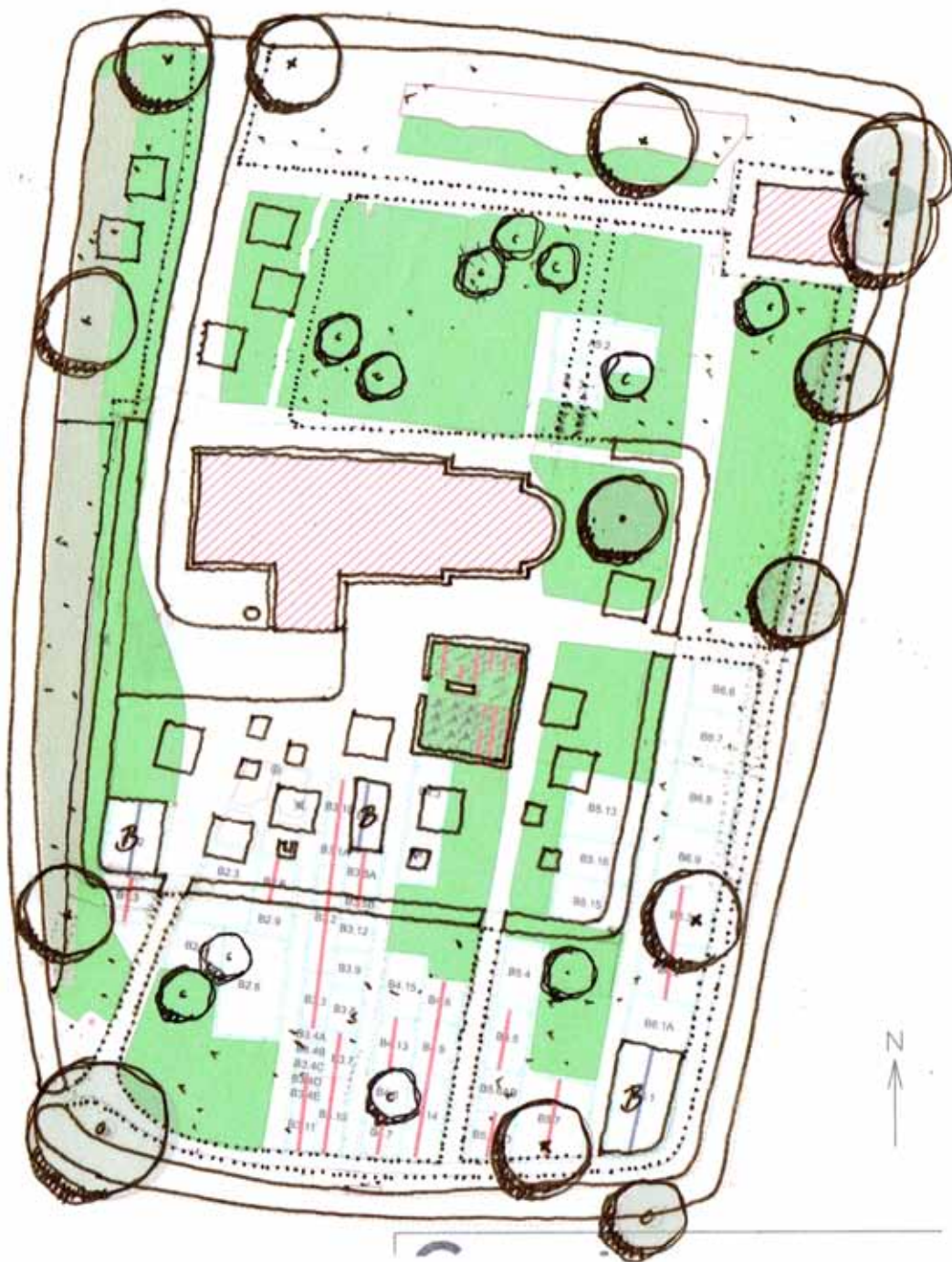
Gravsted og højt græs. Bispebjerg Kirkegård

B: Gravsteder med bevaringsværdige gravminder, ændres ikke. Tilplantes med bunddække, når de udløber

Kun de gravstedsstier, der er nødvendige for betjening af gravsteder bevares. Øvrige stier omlægges til græs

SKITSE TIL UDVIKLINGSPLAN 1. ETAPE

MÅL 1:500

Afsætningsplan og nye gravpladser

Planen til venstre viser placering af fremtidige stier, hække, græs, gravsteder m.m. i forhold til det nuværende anlæg.

Planen ovenfor illustrerer princip for placering af nye gravsteder. Det aktive gravstedsområde opdeles i et grid med maskestørrelse 1,5 x 1,5 meter og retning som eksisterende gravsteder. Ét felt anvendes til et individuelt urnegravsted, to felter til én kistegravplads. Alle fremtidige, nye gravpladser omgives af hække på alle 4 sider og placeres frit i græsset, dvs. med min 150 cm græs omkring alle sider.

AFSÆTNINGSPLAN

MÅL 1:500